

Nd.

481. Nefndarálit

[181. mál]

um frv. til 1. um stjórn fiskveiða 1988–1990.

Frá 2. minni hl. sjávarútvegsnefndar.

Nefndin hefur fjallað um frumvarpið. Undirritaður skilar minnihlutaálit og flytur veigamiklar breytingartillögur við frumvarpið á þskj. 435 ásamt öðrum þingmönnum Alþýðubandalagsins í neðri deild. Með frumvarpinu eru ekki sniðnir augljósir og alvarlegir agnúar af því stjórnkerfi sem í gildi hefur verið undanfarin ár. Jafnframt er gripið til ástæðulausrar ofstjórnar varðandi veiðar smábáta. Minni hlutinn áskilur sér rétt til að fylgja breytingartillögum sem horft geta til bóta á frumvarpinu. Verði ekki sniðnir af frumvarpinu helstu agnúar getur minni hlutinn ekki stuðlað að lögfestingu þess.

Ótæk málsmeðferð.

Samkvæmt ákvæði til bráðabirgða í lögum nr. 97/1985 um stjórn botnfiskveiða 1986–1987 var sjávarútvegsráðuneytinu falið að láta endurskoða lögina fyrir 1. nóvember 1986 í samráði við sjávarútvegsnefndir Alþingis og samtök helstu hagsmunaaðila í sjávarútvegi. Sú endurskoðun fór ekki fram. Vinna að endurskoðun laganna hófst ekki fyrr en um miðjan september 1987, þremur og hálfum mánuði áður en lögina féllu úr gildi. Þá var skipuð fjölmenn ráðgjafanefnd undir forustu sjávarútvegsráðuneytis og þann 2. nóvember var sett á fót þingmannanefnd ráðuneytinu til fulltingis.

Afraksturinn af starfi þessara nefnda var óverulegur.

Fyrirliggjandi frumvarp var lagt fyrir Alþingi í efri deild 4. desember 1987, röskum hálfum mánuði fyrir hefðbundið jólahlé á þingstörfum. Þetta eru ótæk vinnubrögð sem gátu ekki leitt til eðlilegrar þinglegrar meðferðar á slíku stórmáli. Það á enn frekar við þar sem

álíka var ástatt með fjölmörg stjórnarfrumvörp sem lögð voru fram í fyrstu viku desembermánaðar. Flestir fulltrúar í sjávarútvegsnefndum þingsins voru jafnframt ásetnir af störfum í öðrum þingnefndum og á löngum þingfundum.

Annamarkar kvótakerfisins og tillögur Alþýðubandalagsins.

Íslendingar hafa nú fjögurra ára reynslu af svonefndu kvótakerfi við stjórn fiskveiða sem tók við af skrapdagakerfinu svokallaða í ársbyrjun 1984. Lög hafa þrívægis verið sett um stjórnun veiðanna 1984–1987, fyrst frá ári til árs, síðan til tveggja ára.

Við endurskoðun laganna á þessu tímabili náðust fram ýmsar lagfæringar. Þannig voru sett mun fyllri ákvæði í lögina við endurskoðun þeirra haustið 1985 og um leið dregið úr óútfylltum heimildum til sjávarútvegsráðherra sem þó eru enn margar í fyrirbyggjandi frumvarpi. Þá voru líka endurskoðuð ákvæði um veiðar smábáta og tekið upp sóknarkerfi með banddögum í stað óskipts heildaraflamagns á báta undir 10 brl. á öllu landinu. Að öðru leyti voru veiðar smábáta óheftar.

Margháttaðir annmarkar hafa komið í ljós sem nú hefði þurft að sníða af kvótakerfinu, ekki síst þegar lögunum er ætlað að gilda til þriggja ára. Það hefur hins vegar engan veginn verið gert sem skyldi, hvorki samkvæmt frumvarpi ríkisstjórnarinnar né meiri hluta sjávarútvegsnefnda þingsins. Hér verða nefnd nokkur dæmi um þessa annmarka:

1. Fiskveiðistjórnunin hefur ekki náð settum markmiðum um veiðar úr helstu nytjastofnum. Á fjögurra ára tímabili, 1984–1987, hafa verið veidd 266 þúsund tonn af þorski umfram hámarksafla samkvæmt reglugerðum sjávarútvegsráðuneytisins og 366 þúsund tonn umfram tillögur Hafrannsóknastofnunar (fylgiskjal II).

2. Einhliða úthlutun kvóta til fiskiskipa hefur reynst miklum annmörkum háð. Verð á fiskiskipum hefur hækkað um nálægt 100% umfram váttryggingarverðmæti, og er sú verðhækkun að verulegu leyti til komin vegna þess að menn eru að komast yfir aflakvóta. Þannig er augljóst að útgerðaraðilar eru farnir að hagnast á kerfinu og veiðirétturinn er orðinn mjög arðbær „eign“. Þetta stangast augljóslega á við ákvæði 1. gr. frumvarpsins um að „fiskistofnar á Íslandsmiðum eru sameign íslensku þjóðarinnar.“ Þetta kerfi gerir aðilum í sjávarútvegi m.a. kleift að selja eignir sínar með óheyrilegum ágóða (fylgiskjal III) og teflir jafnframt í tvísýnu rekstrarstöðu þeirra sem við þeim eignum taka.

3. Engar virkar hömlur eru gegn sölu fiskiskipa burt úr heimahöfn og hefur slík sala þegar leitt til alvarlegrar stöðu varðandi hráefnisöflun til vinnslu í einstökum byggðarlögum. Með þessu eru rofin æskileg tengsl veiða og vinnslu og atvinnuöryggi fiskvinnslufólks stefnt í hættu. Hagur viðkomandi byggða, einkum minni útgerðarstaða, hangir um leið á bláþræði.

Til að rjúfa þennan vítahring hefur Alþýðubandalagið markað stefnu um byggðakvóta og er 2. tölul. breytingartillögu á þingskjali 435 útfærsla á þeirri stefnumörkun. Með samþykkt hennar yrði tryggt að ekki færi nema 1/3 hluti veiðiheimildar burt úr byggðarlagi við sölu á fiskiskipi.

4. Kvótakerfið í núverandi formi hefur ekki orðið til að bæta gæði þess afla sem berst að landi og ástandið sjaldan verið verra í þeim eignum en sl. sumar. Eitt þýðingarmesta markmið við stjórnun fiskveiða ætti að vera að tryggja gæði og jöfnun í löndun aflans. Á því er ekki tekið með fyrirbyggjandi frumvarpi.

5. Sívaxandi útflutningur á óunnum fiski getur valdið hráefnisskortum og raskað atvinnu í landi. Ekki er síður alvarleg sú hættu að aukinn ferskfiskútflutningur leiði til þess að fiskvinnsla flytjist úr landi og keppinautar Íslendinga erlendis nái yfirtökum á markaði. Með slíkri þróun væri verið að hleypa útlendingum bakdyramegin inn í landhelgina.

Í 5. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir „að afli á ákveðnum fisktegundum, sem fluttur er óunninn á erlendan markað, skuli reiknaður með allt að 15% álagi þegar metið er hversu miklu af aflamarki eða aflahámarki skips er náð hverju sinni“. — Auk þess er gert ráð fyrir

aukaálagi samkvæmt frumvarpinu, en það ákvæði var fellt út við meðferð málsins í efri deild.

Vafasamt er að heimildir frumvarpsins séu fullnægjandi til að hafa stjórn á útflutningi á óunnnum fiski. Alþýðubandalagið hefur lagt til annað fyrirkomulag í þessu skyni þar sem lagt verði sérstakt útflutningsgjald á fisk sem fluttur er út óunninn, allt að 5% af söluandvirði ísfisks, sbr. tölul. 3 í breytingartillögu á þingskjali 435. Útflutningsgjaldið verði ákvarðað með hliðsjón af stefnu helstu viðskiptalanda okkar í tollamálum og tekjur af gjaldinu rynnu til rannsókn- og þróunarstarfsemi.

6. Núverandi stjórnkerfi og það sem ráð er fyrir gert samkvæmt frumvarpi ríkisstjórnarinnar er mjög lokað og ber flest einkenni miðstýringar. Erfitt er fyrir nýja aðila að koma inn í veiðarnar og kerfið dregur úr æskilegum tilraunum til breytinga í útgerð og fiskvinnslu.

Til að ráða bót á þessu gerir Alþýðubandalagið ráð fyrir því í sinni fiskveiðistefnu að frá árinu 1989 að telja verði heimilt að halda eftir allt að 5% af afla helstu botnfisktegunda, sbr. tölul. 2b í breytingartillögu á þingskjali 435.

7. Veiðar smábáta undir 10 brl. hafa verið mjög umdeildar við lagasetningu um stjórnun fiskveiða undanfarin ár. Þó hafa smábátæigendur sætt sig sæmilega við ákvæði skv. 9. gr. laganna sem giltu fyrir árin 1986 og 1987 þótt banndagakerfið hafi gert mörgum erfitt um vik.

Með fyrirleggjandi frumvarpi ríkisstjórnarinnar er hins vegar þrengt með grófum hætti að smábátáutgerð umfram það sem gert er gagnvart öðrum útgerðaraðilum miðað við fyrri lagaákvæði. Engin frambærileg rök hafa komið frá sjávarútvegsráðherra eða öðrum talsmönnum frumvarpsins um nauðsyn þeirra breytinga gagnvart veiðum smábáta sem meiri hlutinn gerir tillögur um. Ástæða er til að vekja athygli á því að hlutur smábáta í auknum þorskafli á árinu 1987 nemur innan við 2% og alls er afli þeirra um 8% af heildarþorskveiðinni.

Vegna málefnalegrar vinnu smábátæigenda í tengslum við meðferð frumvarpsins Alþingi (sjá fylgiskjal V) og harðra viðbragða stjórnarandstöðunnar hefur tekist að knýja fram nokkrar lagfæringar á 10. gr. þess og á reglugerðardrögum frá sjávarútvegsráðuneytinu. Engin viðunandi lausn liggur þó fyrir í tillögum meiri hl. sjávarútvegsnefndar.

Þingmenn Alþýðubandalagsins flytja tillögu um grundvallarbreytingu á 10. gr. frumvarpsins um smábáta, sbr. tölul. 4 á þingskjali 435. Þar er gert ráð fyrir nánast óbreyttum ákvæðum um smábátaveiðar og verið hafa í gildi undanfarin tvö ár. Jafnframt er ráðherra samkvæmt breytingartillögunni veitt heimild til að setja reglur um endurnýjun smábáta með það að markmiði að nýir fiskibátar bætist ekki í flotann nema í tengslum við úreltingu.

Í þessu sambandi er rétt að vekja athygli á að samkvæmt tillögum sjávarútvegsráðherra og meiri hl. sjávarútvegsnefndar eru engar skorður reistar við fjölgun smábáta undir 6 brl., nema þeirra sem heimild fá til netaveiða.

Hér hefur verið gerð grein fyrir nokkrum af augljósum annmörkum núverandi stjórnkerfis sem skylt ætti að vera að taka á með nýrri lagasetningu. Því miður hefur ríkisstjórnin og sjávarútvegsráðherra ekki haft neina burði til að undirbúa það verk. Þeim mun mikilvægari er sú stefnumörkun sem þingflokkur Alþýðubandalagsins hafði forgöngu um á árinu 1987 og samþykkt var af miðstjórn flokksins 5. desember sl. (sjá fylgiskjal VII).

Staða hafrannsóknna og stjórnun fiskveiða.

Þótt þekkingu á lífríki hafsins og umhverfisþingum hafi fleytt mikið fram síðustu áratugi skortir mikið á að viðhlítandi vitneskja liggja fyrir um ástand nytjastofna og vistfræðilegt sambengi í hafinu. Þetta kemur m.a. fram í nýlegum ritum Hafrannsóknastofnunar (fylgiskjöl I og VI) og í ádrepu frá forstjóra hennar, Jakob Jakobssyni, á síðastliðnu hausti (fylgiskjal II).

Eitt mikilvægasta atriði í skilvirkri fiskveiðistjórnun á að vera að efla hafrannsóknir og gera viðkomandi stofnunum og vísindamönnum kleift að sinna aðkallandi verkefnum.

Árlega er varið til haf- og fiskirannsóknna héraendis aðeins því sem svarar hálfu prósentu af verðmæti útfluttra sjávarafurða. Þetta er miklu lægra hlutfall en meðal nágrannaþjóða sem þó eiga langt um minna undir sjávarútvegi en Íslendingar.

Brýn þörf er á grundvallarrannsóknum á vistkerfi íslenskra hafsvæða til þess m.a. að leiða í ljós flókin tengsl milli nýliðunar og afrakstursgetu nytjastofnanna, svo og breytingar í neðstu hlekkjum fæðukeðjunnar.

Verulegir möguleikar geta verið fólgnir í veiðum á ýmsum tegundum á grunnslóð sem nú eru lítið eða ekki veiddar, en fjármagn þarf til rannsókna á þeim og til að leiðbeina sjómönnum og vinnsluaðilum um hagkvæma og hóflega nýtingu þeirra.

Efla þarf til muna rannsóknir er varða hagkvæma fiskveiðistefnu og samhengi allra þeirra þátta er hana snerta. Þannig þarf að tengja saman tæknilegar, hagrænar, félagslegar og fiskifræðilegar rannsóknir.

Skilningur núverandi stjórnvalda á rannsóknþörf og ráðgjöf í sjávarútvegi er hörmulega lítill og bitnar jafnt á veiðum og vinnslu. Þetta skilningsleysi var m.a. staðfest við afgreiðslu fjárlaga fyrir árið 1988 þar sem breytingartillögur frá stjórnarandstöðu um þessi efni voru allar felldar.

Gildistími laganna.

Eftir breytingu efri deildar á frumvarpi ríkisstjórnarinnar er gert ráð fyrir þriggja ára gildistíma laganna. Alþýðubandalagið telur hins vegar rétt að hafa gildistímann ótiltekinn eins og algengast er um lög í landinu. Veldur því bæði sú réttarfarslega óvissa sem tengist „sólarlagsákvæðum“ af þessu tagi gagnvart fjölbættum og miklum hagsmunum í aðalatvinnuvegi landsmanna og þeir mörgu annmarkar sem eru á frumvarpinu samkvæmt tillögum meiri hlutans.

Eftir fjögurra ára tilraunir með nýtt stjórnkerfi í fiskveiðum hefur ekki tekist að skapa sæmilegan frið um þetta þýðingarmikla mál. Á því er þó mikil nauðsyn, m.a. af hagrænum og félagslegum ástæðum. Hatrammar deilur um tilhögun veiðistjórnunar draga úr og seinka því átaki sem nauðsynlegt er að gera varðandi fiskiðnað í landinu og stórbætt kjör og vinnuástandur fiskvinnslufólks.

Um þetta mál hefði þurft að skapa víðtæka samstöðu, en málsmeðferð ríkisstjórnarinnar hefur gert vonir um það að engu. Því eru horfur á að landsmenn búi áfram við meingallað stjórnkerfi í fiskveiðum næstu þrjú árin.

Alþingi, 5. jan. 1988.

Hjörleifur Guttormsson.

Yfirlit um fylgiskjöl:

1. Nytjastofnar sjávar og umhverfisþættir 1987. Aflahorfur 1988. Úr skýrslu Hafrannsóknastofnunar.
2. Ádrepa Jakobs Jakobssonar.
3. Aflaskýrslur frá Fiskifélagi Íslands.
4. Útreikningar Þjóðhagsstofnunar um afkomu útgerðar.
5. Veiðar smábáta:
 - a. Greinargerð Landssambands smábátaeigenda.
 - b. Athugasemd Landssambands smábátaeigenda.
 - c. Fjöldi báta undir 10 brl. og veiðar þeirra 1982–86.
 - d. Smábátar og fiskibátar utan kvótakerfis 1987.
6. Haf- og fiskirannsóknir 1988–1992. Úr skýrslu Hafrannsóknastofnunar.
7. Fiskveiðistefna Alþýðubandalagsins.

Fylgiskjal I.

Hafrannsóknastofnun:

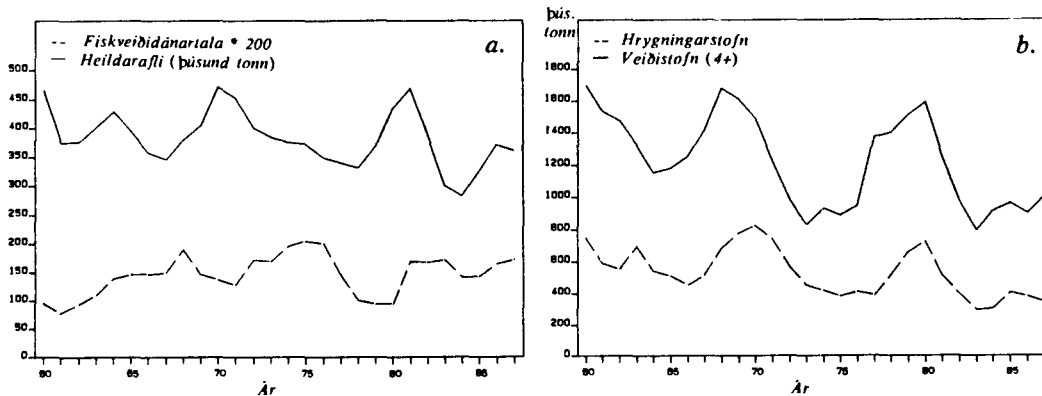
Nytjastofnar sjávar og umhverfispættir 1987. Aflahorfur 1988. (Fjölrit, nr. 11.)

II. Ástand nytjastofna

1. Þorskur

1.1. Afli, sókn, og árgangaskipan í veiðinni 1987

Þrátt fyrir betri gæftir á nýliðinni vetrarvertíð, reyndist þorskaflí tímabilið janúar-maí 1987 svipaður og sömu mánuði 1986. Þorskaflí bátaflotans var hinn sami bæði árin eða 118 þús. tonn en togaraafli sömu mánuði 1987 var 63 þús. tonn miðað við 64 þús. tonn árið 1986 (8. mynd a).

8. mynd. ÞORSKUR. a. Heildaraflí árin 1960-1987 og meðalveiðidánartala 7-11 ára þorsks sama tímabil. b. Stærð veiðistofns (fjögurra ára og eldri) og hrygningarstofns árin 1960-1987 í þúsundum tonna.

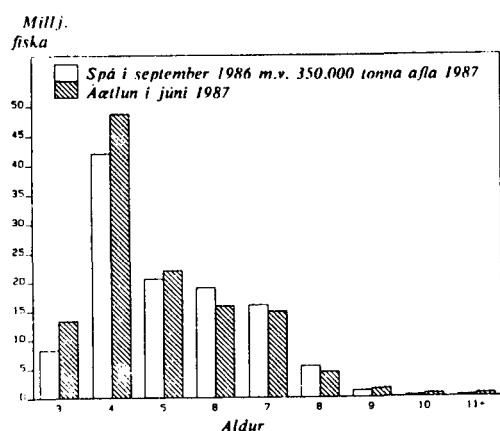
Fig. 8. COD a. Total landings 1960-1987 (upper line) and F_{7-11} during the same period. b. Fishable stock (4+) and spawning stock biomass during the period 1960-1987 (thousand tonnes).

Á vetrarvertíð suðvestanlands var afli víðast tregur nema á Breiðafirði. Þar aflaðist vel og í maí fékkst góður netafli í Jökuldjúpi. Aflinn dreifðist á 4-8 ára þorsk. Mest var hlutdeild 7 ára þorsks (árgangur 1980), 28% af fjölda, en 32% af þyngd. Næst algengastur í vertíðaraflanum var fjögurra ára þorskur (árgangur 1983) 22% miðað við fjölda en um 9% miðað við í þyngd vertíðaraflans. Miðað við fjölda var 6 ára fiskur (1981 árgangur) þriðji í röðinni með 17% hlutdeild. Hlutdeild 5 og 8 ára þorsks var 11% og 12% miðað við fjölda. Hlutdeild 9 ára og eldri fisks var sáralítill eða innan við 10% af fjölda.

Á uppvaxtarsvæðum þorsksins á norðvestur- norður- og austurmiðum byggðist veiðin fyrstu fimm mánuði ársins að hálfu á árgangi 1983 í fjölda, en hlutdeild árgangs 1982 var 16%. Framan af vetri var mikið af smáþorski í afla togara á Austfjarðamiðum og var oft gripið til skyndilokana af þeim sökum. Nokkuð var um 7 ára fisk í aflanum (1980 árgangur), sérstaklega í net. Í heild var hlutdeild 7 ára fisks 13% af fjölda.

Undanfarin 10 ár hefur verið samband milli þorskafla fyrstu 5 mánuði ársins og heildarafla sama árs. Þetta samband var notað til að áætla heildarveiðina 1987 svo og afla eftir aldri. Þessi aðferð var einnig notuð á s.l. ári og gafst þá vel. Samkvæmt þessum reikningum er gert ráð fyrir að þorskaflinn verði um 360 þús. tonn og aflinn eftir aldri (miðað við fjölda) skiptist eins og sýnt er á 8. mynd. Þar kemur fram að langmest veiðist af 4 ára fiski (árgangur 1983).

Gert er ráð fyrir að annar hver fiskur sem veiðist 1987 verði annað hvort þriggja eða fjögurra ára þorskur (árgangar 1984 og 1983, meðalþyngd eitt og hálf til tvö kíló) Fari afli fram úr 360 þús. tonnum á árinu 1987 mun það fyrst og fremst verða til þess að hlutfall smáfisks í afla eykst enn frá því sem gert er ráð fyrir. Þetta er í góðu samræmi við spána sem gerð var í september 1986. Þó virðist veiði smáfisks verða enn meiri en þá var gert ráð fyrir (9. mynd). Þetta er vegna þess að 1983 árgangurinn er að hluta til vaxinn upp fyrir viðmiðunarmörkin.

9. mynd. ÞORSKUR. Áætlaður landaður afli af fjölda (milljónir) á árið 1987.

Fig. 9. COD. Estimated numbers landed (in millions) in 1987.

1.2. Vöxtur og kynþroski

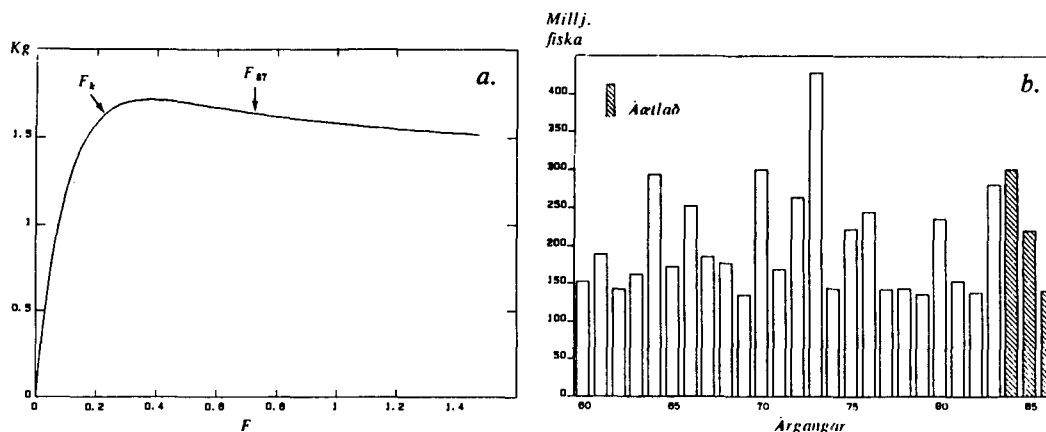
Á árunum 1981 til 1983 var meðalþyngd þorsks eftir aldri lítil en fór aftur vaxandi á árunum 1984 til 1985. Meðalþyngd á síðasta ári var mjög svipuð og árið 1985 og tölur um meðalþyngd fyrstu fimm mánuði þessa árs eru svipaðar og sömu mánuði árið 1986.

Kynþroski eftir aldri hefur breyst á sama hátt og meðalþyngd eftir aldri. Hlutfall kynþroska eftir aldri var svipað 1986 og árið 1985. Tímabilið janúar til maí 1987 er hlutfall kynþroska líkt og það var á sama tímabili árið 1986.

1.3. Nýliðun

Nýliðun í þorsstofninn er metin með þremur mismunandi aðferðum. VP-greining (aldurs-afla aðferð) gefur upplýsingar um árgangastærð fjögurra ára fisks en litlar sem engar upplýsingar um stærð yngri árganga. Þá hafa gögn úr aflaskýrslum togara í mars 1977-1987 einnig verið notuð til að meta árgangastærð fjögurra ára fisks. Stofnmæling botnfiska á Íslandsmiðum og fyrri nýliðunarrannsóknir gefa visbendingu um fjölda eins til fjögurra ára fisks. Niðurstöður ofangreindra rannsókna varðandi þorskárgangana frá 1983 til 1986 eru þessar:

Árgangurinn frá 1983 er talinn allsterkur eða um 280 millj. þriggja ára nýliða (10. mynd b). Það er heldur minna en gert var ráð fyrir í síðustu skýrslu um ástand nytjastofna á Íslandsmiðum (Hafrannsóknir 36. hefti). Árgangurinn mældist minni í stofnmælingu botnfiska í mars 1987 en fyrri niðurstöður þeirra rannsókna sýndu. Á hinn bóginn hefur hann verið mjög áberandi í afla togara síðan um mitt ár 1986. Þetta stangast á og verður því að telja að enn ríki nokkur óvissa um stærð þessa árgangs.

10. mynd. ÞORSKUR. a. Afrakstur á 3 ára nýliða miðað við mismunandi sókn (veiðidánartölu). b. Stærð þorskárganganna 1960-1986. Fjöldi við 3 ára aldur (í milljónum).

Fig. 10. COD. a. Yield per 3 year old recruit. b. Year classes 1960-1986 at age 3 (in millions).

Nýjustu rannsóknir á stærð árgangsins frá 1984 benda til að hann sé um 300 millj. þriggja ára nýliða. Þetta er órlítið hærra en reiknað var með við síðustu úttekt á ástandi þorskstofnsins.

Árgangur 1985 er talinn vera í meðallagi. Þetta byggist eingöngu á mælingum á stærð hans þegar hann var eins og tveggja ára í stofnmælingu botnfiska 1986 og 1987. Það skal tekið fram að stærð þessa árgangs er enn háð mikilli óvissu.

Árgangur 1986 er talinn vera mjög slakur eða um 140 millj. þriggja ára nýliða. Mæling á stærð þessa árgangs þegar hann var árgamall í mars 1987 bendir til þess að styrkur hans sé sambærilegur við 1982 árganginn, en hann er talinn einhver sá lakasti sem fram hefur komið síðustu áratuginu. Í síðustu ástandsskýrslu var hins vegar gert ráð fyrir að þessi árgangur væri af meðalstærð.

1.4. Ástand stofnsins

Samkvæmt nýrri úttekt, er veiðistofninn (fjögurra ára þorskur og eldri) talinn hafa verið ein millj. tonn við upphaf ársins 1987 (8. mynd b). Þetta er áþekk niðurstaða og í september 1986 (1.050 þús. tonn, Hafrannsóknir 36. hefti). Nú er gert ráð fyrir að hrygningarstofninn hafi verið 350 þús. tonn í ársbyrjun 1987 í stað 410 þús. tona í síðustu skýrslu.

Við núverandi stofnmat var eins og undanfarið stuðst við aflaskýrslur togara. Fundinn var meðalafli á togtíma fyrir Norðurlandi í marsmánuði og sá afli greindur eftir aldursflokkum samkvæmt sýnum úr afla. Samband á milli þess afla á togtíma og stofnstærðar skv. aldurs-aflaðferð var ásamt tölfærðilegu stofnmati (sjávarútvegslíkani) og niðurstöðum úr stofnmælingu botnfiska frá mars 1987 notað til þess að meta stærð stofnsins 1987.

Þótt árlega endurheimtist hér fáeinir þorskar sem merktir hafa verið við Grænland, er ekki gert ráð fyrir neinum göngum þaðan, enda hafa þorskstofnar þar og þorskveiðar verið í algjöru lágmarki nokkur undanfarin ár. Við Grænland er mikið af þriggja ára

þorski (árgangur 1984), en hann er að mestu kominn þangað frá Íslandi. Gangna af þeim árgangi er þó ekki að vænta á Íslandsmið fyrr eftir 1990.

1.5. Horfur og tillögur um hámarksafla 1988

Gert er ráð fyrir að veiðistofn þorsks í ársbyrjun 1987 (fjögurra ára fiskur og eldri) hafi verið ein milljón tonn og afli ársins 1987 verði 360 þús. tonn. Veiðistofn í ársbyrjun 1988 verður þá 1.160 þús. tonn og hrygningarstofn 360 þús. tonn (tafla 1). Veiðistofninn stækkar því um nærri 12% vegna þess að hinn sterki árgangur frá 1984 verður fjögurra ára og bætist því í veiðistofninn 1988. Meðalþyngd eftir aldri hefur ekki aukist í ár miðað við árið 1986 og því er gert ráð fyrir að meðalþyngd eftir aldri árið 1988 verði sú sama og árið 1986, en 5% minni árin 1989 og 1990. Er þá gert ráð fyrir að aftur dragi úr vexti eftir undangengið góðæri.

TAFLA 1
Þorskur. Áhrif mismunandi aflhámarks á áætlaða stærð þorskstofnsins
(þús. tonn) árin 1988-1990.

Cod. Projection of stock and spawning stock biomass (thousand tonnes) for different management strategies in 1988-1990.

1987				1988				1989				1990			
Stofn 4*	Hrygn.- stofn 4*	F ¹⁾	Afli Catch	Veiðiráðgjöf 1988 Aflahám. 1989 TAC	Stofn 4*	Hrygn.- stofn 4*	F ¹⁾	Stofn 4*	Hrygn.- stofn 4*	F ¹⁾	Stofn 4*	Hrygn.- stofn 4*	F ¹⁾	Stofn 4*	
<i>Stock</i>	<i>Spawning</i>			<i>Aflahám. 1989</i>	<i>Stock</i>	<i>Spawning</i>		<i>Stock</i>	<i>Spawning</i>		<i>Stock</i>	<i>Spawning</i>		<i>Stock</i>	
1000	360	0,86	360	400	1160	360	0,86	1100	360	0,85	950	360			
				350			0,73	1160	390	0,66	1060	430			
				300			0,60	1210	420	0,51	1180	500			

F= Veiðidánartala (7-11 ára þorsks).

Fishing mortality of age groups 7-11.

Eins og fram kemur í kaflanum um nýliðun í þorskstofninn er í framreikningum gert ráð fyrir að árgangarnir frá 1983 og 1984 séu báðir sterkir (280 og 300 millj. þriggja ára nýliða).

Miðað við ofangreindar forsendur eru áhrif mismunandi afla á áætlaða stærð þorskstofnsins 1988 til 1990 eins og fram kemur í töflu 1.

Ef veidd verða 400 þús. tonn árin 1988 og 1989 mun hrygningarstofninn standa í stað og verða álika og veturinn 1987 og veiðistofninn minnka úr 1.160 þús. tonnum í ársbyrjun 1988 í 950 þús. tonn árið 1990. Veiðidánarstuðlar munu haldast háir og árgangar endast illa enda afli 35-40% af stofnstærð. Verði aflinn árin 1988 og 1989 takmarkaður við 350 þús. tonn, sem er örlitilð minna en gert er ráð fyrir að veiðist á yfirstandandi ári, mun veiðistofn haldast óbreyttur 1988 og 1989 en minnka um 10% árið 1990. Hrygningarstofn mun árið 1990 vaxa litilð eitt, sem þýðir að þær vertiðir sem framundan eru verða lélegar eins og að undanfögnu. Með þessari fiskveiðistefnu mun veiðidánarstuðull lækka örlitilð á árunum 1988 og 1989. Þriðji kosturinn, 300 þús. tonna

aflí á ári, yrði til þess að veiðistofn vex lítið eitt á næstu árum. Hrygningarstofn mun hins vegar vaxa örvar og verða um 500 þús. tonn árið 1990 og fiskgengd væntanlega aukast á vertíðarsvæðinu suðvestanlands. Þá munu veiðidánarstuðlar lækka verulega á næstu árum. Til að ná þessu marki þarf sóknin í þorsstofninn að minnka um 20% á ári næstu tvö árin.

Á síðustu árum hefur þorsstofninn búið við hagstæð lífsskilyrði. Á þessu ári og því næsta (1987 og 1988) munu tveir stórir árgangar bætast í veiðistofninn. Þrátt fyrir þetta verður að draga verulega úr sókn í þorsk ef stefnt skal að því að stofninn stækki. Þess vegna telur Hafrannsóknastofnunin æskilegt að aflí verði takmarkaður við 300 þús. tonn árin 1988 og 1989.

Nýting þorsstofnsins undanfarin ár hefur verið með þeim hætti að ársafllinn hefur verið 35-40% veiðistofns (fjögurra ára fiskur og eldri). Svo hörð sókn leiðir óhjákvæmilega til þess að árgangar eru fá ár í veiðinni og aflinn byggist fyrst og fremst á 3-6 ára fiski en mjög lítið er um fisk sem er eldri en 8 ára. Í síðustu skýrslu (Hafrannsóknir 36. hefti) var á það bent að nú væri lag til að breyta nýtingu þorsstofnsins á þann hátt að fiskgengd ykist á vertíðarsvæðinu þar sem elsti og þyngsti þorskurinn veiðist. Nú verður ekki betur séð en það tækifæri sem við eygðum í fyrra sé að ganga okkur úr greipum ef fram verður haldið sem hingað til.

TAFLA 16.1

Þorskur. Fjöldi þorska í þúsundum landaðra í aldursflokkum árabilið 1972-1986.
Cod. Numbers of cod (1000) landed per age group during 1972-1986.

Aldur Age	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
3	8.973	36.538	14.846	29.301	23.578	2.614	5.999	7.186
4	29.574	25.542	61.826	29.489	39.790	42.659	16.287	28.427
5	30.918	27.391	21.824	44.138	21.092	32.465	43.931	13.772
6	22.855	17.045	14.413	12.088	24.395	12.162	17.626	34.443
7	11.097	12.721	8.974	9.628	5.803	13.017	8.729	14.130
8	9.784	3.685	6.216	3.691	5.343	2.809	4.119	4.426
9	10.538	4.718	1.647	2.051	1.297	1.773	978	1.432
10+	5.331	7.233	4.719	2.165	1.087	539	577	589

Aldur Age	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
3	4.348	2.118	3.285	3.554	6.750	6.457	20.642
4	28.530	13.297	20.812	10.910	31.553	24.552	20.330
5	32.500	39.195	24.462	24.305	19.420	35.392	26.644
6	15.119	23.247	28.351	18.944	15.326	18.267	30.839
7	27.090	12.710	14.012	17.382	8.082	8.711	11.413
8	7.847	26.455	7.666	8.381	7.336	4.201	4.441
9	2.228	4.804	11.517	2.054	2.680	2.264	1.771
10+	1.020	2.608	2.387	3.563	1.371	1.653	1.420

TAFLA 16.2

Meðalþyngd þorsks eftir aldri árabilið 1972-1986 (kg).
Cod. Mean weight at age during 1972-1986 (kg).

Aldur Age	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
3	0.96	1.03	1.05	1.10	1.35	1.26	1.29	1.41
4	1.46	1.42	1.71	1.77	1.78	1.91	1.83	1.96
5	2.22	2.47	2.43	2.78	2.65	2.86	2.93	2.64
6	3.23	3.60	3.82	3.76	4.10	4.07	3.96	4.00
7	4.30	4.90	5.24	5.45	5.07	5.78	5.73	5.55
8	5.51	6.11	6.66	6.69	6.73	6.64	6.81	6.75
9	5.99	6.67	7.15	7.57	8.25	7.69	9.04	8.30
10	6.20	6.75	7.76	8.58	9.61	7.73	10.90	9.31

Aldur Age	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
3	1.39	1.18	1.01	1.10	1.29	1.41	1.45
4	1.86	1.65	1.56	1.60	1.73	1.97	2.00
5	2.73	2.26	2.25	2.28	2.60	2.58	2.83
6	3.77	3.29	3.10	3.02	3.58	3.65	3.59
7	5.26	4.48	4.26	4.10	4.37	4.98	4.72
8	6.98	5.82	5.39	5.48	5.80	6.37	6.41
9	8.04	7.74	6.68	7.05	7.46	8.21	7.63
10	10.73	9.42	9.14	8.13	9.95	10.32	9.33

TAFLA 16.3

Hlutfall kynþroska (%) þorsks eftir aldri 1972-1986 (kg).
Percentage of mature cod by age group 1972-1986 (kg).

Aldur Age	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
4	10	7	11	9	11	4	8	5
5	33	26	27	30	37	19	21	20
6	53	51	61	51	56	55	47	49
7	83	78	80	83	67	84	86	74
8	92	94	93	95	93	96	96	90
9	98	98	97	99	99	99	98	98
10	98	99	99	100	100	100	100	93
11	100	100	100	100	100	100	100	100

Aldur Age	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986 ¹⁾
4	5	2	6	4	6	11	7
5	17	9	17	16	21	23	27
6	46	26	26	33	41	55	49
7	74	57	53	51	62	79	72
8	85	81	81	71	75	92	82
9	97	91	93	86	85	95	99
10	98	95	95	98	94	100	92
11	100	100	100	100	100	100	100

1) Bráðabirgðatölur.
Provisional figures.

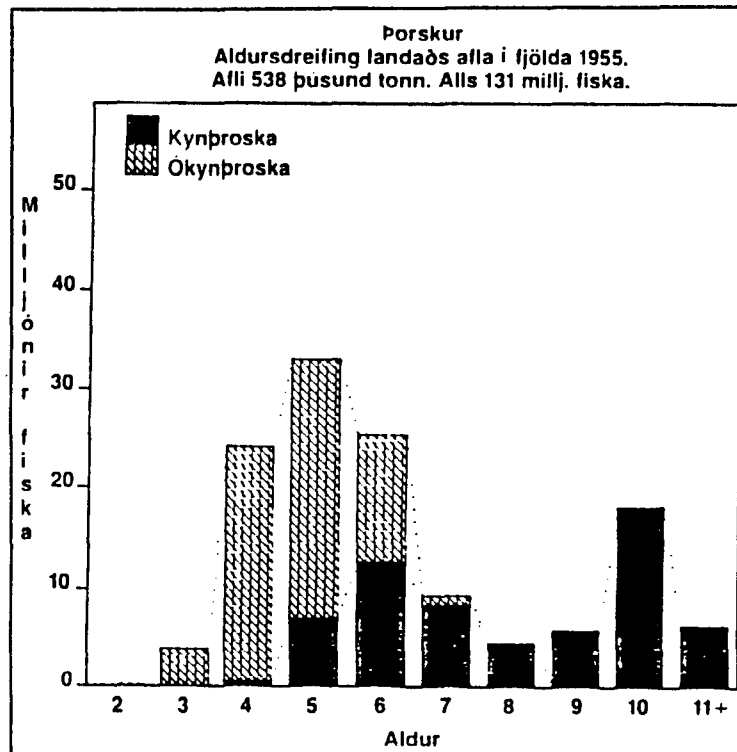
Fylgiskjal II.

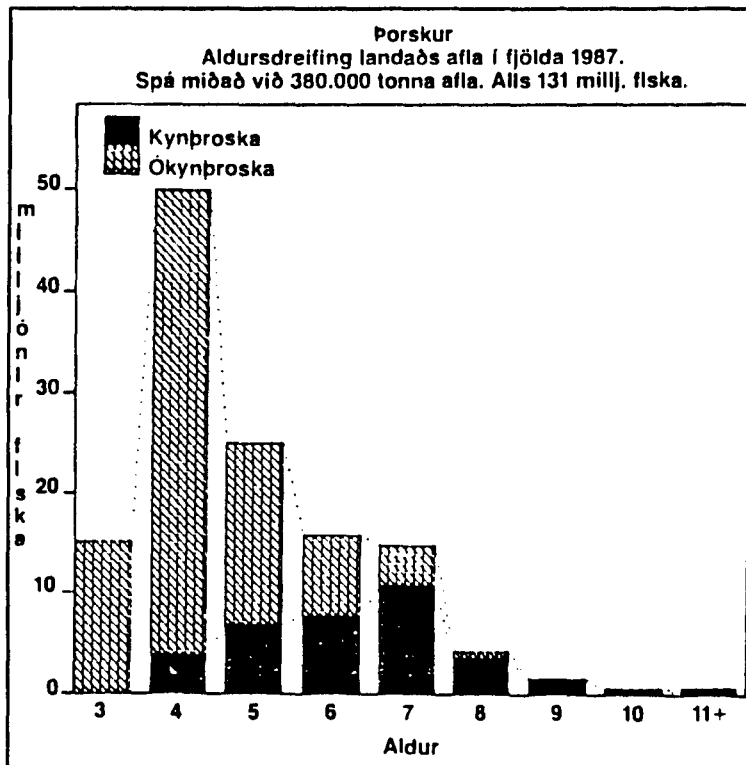
Ádrepa Jakobs Jakobssonar. (Úr Fiskifréttum 13. nóv. 1987.)

Það voru sláandi upplýsingar sem Jakob Jakobsson, forstjóri Hafrannsóknastofnunar, kom fram með í ræðu sinni á aðalfundi LÍÚ á dögunum. Jakob benti mönnum á að nýting þorsstofnsins nú jafnaðist næstum á við versta smáfiskadráp breska flotans á Íslandsmiðum á sínum tíma. Sagðist Jakob efast um að þorskastríðið hefði unnist ef Íslendingar hefðu sagst ætla að nýta þorsstofninn á þann hátt sem gert er í dag.

Í máli Jakobs kom fram að gert er ráð fyrir því að meðalþyngd þorsksins í ár sé rétt um 3 kg. Það þýði að veiða verði 131 milljón þorska til þess að ná 380 þúsund tonna afla á árinu. Benti Jakob á að aflinn árið 1980 hefði verið 118 milljónir þorska og 124 milljónir árið eftir. Aflinn á þessum árum hafi hins vegar ekki verið 380 þúsund tonn, heldur 430 þúsund tonn 1980 og 465 þúsund tonn árið 1981.

„Haldi menn að há meðalþyngd í afla þessi tvö ár hafi verið vegna markvissrar fiskveiðistjórnar hafa þeir á röngu að standa. Ástæðan var einfaldlega sú að mikill hluti 1973-árgangsins ólst upp við Grænland svo að við náðum ekki að veiða hann fyrr en 1980 og 1981. Við verðum að fara aftur til daga fyrstu svörtu skýrslunnar, til ársins 1976, til að finna álíka nýtingu þorsstofnsins og við stefnum nú að. Það ár veiddum við 120 milljónir þorska. Aflinn þá varð 346 þúsund tonn. Það er að segja að á verstu dögum smáfiskadráps Breta fór

meðalþyngdin aðeins niður fyrir það sem við stöndum frammi fyrir nú. Sé þetta hins vegar athugað lengra aftur í tímann komum við að árinu 1955. Þá veiddust um 131 milljón fiska, þ.e. nákvæmlega jafnmargir þorskar og nú er gert ráð fyrir að veiðist í ár. Var aflinn þá 380 þúsund tonn eins og hann verður væntanlega í ár? Nei, góðir fundarmenn, hann var 538 þúsund tonn," sagði Jakob Jakobsson.

Fylgiskjal III.

Aflaskýrslur frá Fiskifélagi Íslands. (Allar tölur í þús. tonna.)

1986	Tillaga fiskifræðinga	Ákvörðun stjórnvalda	Veiði
Porskur	300	300	366
Ýsa	50	60	47
Ufsi	60	70	64
Karfi	85	100	86
Steinbítur	12		12
Grálúða	25	30	31
Skarkoli	10		13

	<i>Tillaga fiskifræðinga</i>	<i>Ákvörðun stjórnvalda</i>	<i>Veiði</i>
1987			
Porskur	300	330	Áætlað 395
1985			
Porskur	200	250	323
Ýsa	45	60	50
Ufsi	60	70	55
Karfi	90	110	95
Steinbítur	12	15	10
Grálúða	25	30	29
Skarkoli	10	17	14
1984			
Porskur	200	220	282
Ýsa	55	60	47
Ufsi	65	70	60
Karfi	90	110	108
Steinbítur	12	15	10
Grálúða	25	30	30
Skarkoli	10	17	11
1983			
<i>Skrapdagakerfi.</i>			
Porskur	350		293
Ýsa	70		64
Ufsi	65		56
Karfi	80		123
Steinbítur	8		12
Grálúða	17		29
Skarkoli	10		9
<i>Afli umfram tillögur:</i>	<i>Stjórnvöld</i>	<i>Fiskifr.</i>	
1984	62	82	
1985	73	123	
1986	66	66	
1987	65	95	
	<hr/>	<hr/>	
	266	366	

Heildarafli 1978–1985.
(Óslægður fiskur, í þús. tonna.)
1981–1983 eru viðmiðunarár.

	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Heildarafli	1562	1641	1508	1435	786	835	1527	1673	1651
Botnfiskur alls	478	582	659	516	690	603	565	581	632
Porskur	320	360	428	461	382	294	281	323	366
Ýsa	41	62	48	61	67	64	47	50	47
Ufsi	44	57	52	55	65	56	60	55	64
Karfi	33	62	70	93	115	123	108	91	86
Steinbítur	10	10	9	8	8	12	10	10	12
Grálúða	11	17	28	15	28	28	30	29	31
Skarkoli	4	4	5	4	6	9	11	14	13
Annar botnfiskur	15	20	19	19	19	17	18	9	13
Humar, rækja og hörpu- diskur	18	18	21	21	24	31	42	44	58
Síld	37	45	53	40	57	59	50	49	66
Loðna	967	964	760	641	13	133	865	993	894
Annað	62	32	15	17	2	9	5	6	1

Fylgiskjal IV.

Útreikningar Þjóðhagsstofnunar um afkomu útgerðar.
(4. desember 1987.)

Hr. Skúli Alexandersson alþingismaður.

Samkvæmt beiðni yðar hefur Þjóðhagsstofnun reiknað út dæmi um afkomu í botnfiskveiðum miðað við rekstrarskilyrði í nóvember 1987 og þá miðað við að verðmæti skipa sé tvöfalt váttryggingarverðmæti þeirra og full arðsemiskrafa sé gerð á það verðmæti miðað við 6% ávöxtun fjármagns.

Ástæðan fyrir þessari beiðni yðar mun vera sú að þér teljið verðmæti fiskiskipa í dag langt umfram váttryggingarverðmæti þeirra og tekjur skipanna þurfi að samsvara því að verðmæti þeirra ávaxti sig, en í áætlun Þjóðhagsstofnunar um afkomu í botnfiskveiðum sé stuðst við váttryggingarverðmæti.

Þessu til stuðnings hafið þér bent á tvö dæmi um sölur skipa á árinu 1987 þar sem söluverð er í öðru tilvikinu 92% hærra en váttryggingarverðmæti en í hinu 120% hærra.

Eins og dæmið í meðfylgjandi töflu ber með sér versnar afkoma í botnfiskveiðum um 12,8% eða úr 3,5% hagnaði í 9,3% rekstrarhalla sem hlutfall af tekjum við það að reikna ársgreiðslu út frá tvöföldu váttryggingarverðmæti en þá hefur verið reiknað með afskriftum og 6% vöxtum af verðmætisaukanum til gjalda.

Þjóðhagsstofnun vill í þessu sambandi meðal annars benda á að ef stór hluti botnfiskveiðiflotans yrði til sölu yrði söluverð sennilega mun lægra en tvöfalt váttryggingarverðmæti hans. Jafnframt væri ekki til of mikils mælt að útgerðaraðilar sem gerðu kröfur til slíkrar ávöxtunar litu til þess arðs sem þeir hafa orðið aðnjótandi við það að skip þeirra hækkuðu í verði. Það eru því mörg atriði sem taka þarf tillit til áður en einhlítar ályktanir eru dregnar af þessu dæmi.

Hvað varðar einstök dæmi um skipakaup þá hljóta viðkomandi aðilar að hafa reiknað út arðsemi af þeim viðskiptum og verið ánægðir með, því varla hefðu þeir gert kaupin annars.

Hitt er alvarlegra mál ef aðilar í sjávarútvegi selja eignir sínar á slíku verði og hætta í sjávarútvegi en í staðinn kæmu aðilar skuldum vafnir vegna slíkra kaupa og væru því vanbúnari til að takast á við hugsanleg áföll í atvinnugreininni.

Eyjólfur Sverrisson.

Dæmi um afkomu í botnfiskveiðum.

Rekstrarskýrði í nóvember 1987.¹⁾

(Í millj. kr.)

	<i>1. Miðað við váttryggingarverðmæti</i>	<i>2. Miðað við tvöfalt váttryggingarverðmæti</i>
Tekjur alls	17 347	17 347
Gjöld án árgreiðslu	14 268	14 268
Verg hlutdeild fjármagns	3 079	3 079
Árgreiðsla	2 467	4 686
Hagnaður	612	-1 607
Hagnaður sem hlutfall af tekjum	3.5	-9.3

¹⁾ Marga fyrirvara þarf að hafa á dæmi 2 og er í því sambandi vísað til bréfs sem fylgir hér með, dagsett 4. des. 1987 til Skúla Alexanderssonar alþingismanns.

Fylgiskjal V.

VEIÐAR SMÁBÁTA

A.

Greinargerð Landssambands smábátáeigenda um 10. gr. frumvarps sjávarútvegsráðherra til laga um stjórn fiskveiða.

Með framsetningu 10. gr. á í þriðja sinn á fjórum árum að skipta nær algerlega um veiðifyrirkomulag smábáta, raunar í fjórða skipti vegna þess að fyrir daga kvótans voru þessir menn látnir afskiptalausir. Það hlýtur að vera hverjum manni ljóst að það er ekki heiglum hent að skipuleggja rekstur fram í tímann undir slíkum kringumstæðum. Engum

hópi útgerðarmanna hefur verið boðið upp á aðrar eins uppákomur og með öllu óskiljanlegt hvers vegna smábátæigendum er ætlað slíkt.

Þá er einnig gerbreytt því fyrirkomulagi að þessar veiðar skuli alfarið bundnar með lögum, en fyrir árið 1986 lagði ráðherra mikla áherslu á að veiðarnar skyldu vera með þeim hætti. Árin 1984 og 1985 var fyrirkomulagið svo til alfarið í höndum ráðherrans og sjálfur lýsti hann því margsinnis yfir að það væri ekki það form sem hann óskaði eftir. Þessu voru smábátæigendur algerlega sammála og eru enn.

Þar sem 10. gr. fjallar að stofni til um heimildir til handa ráðherra er nauðsynlegt að hafa til hliðsjónar þær hugmyndir sem ráðuneytið hefur gefið frá sér um útfærslu 10. gr.

Í þeim hugmyndum er fjallað um báta milli 6 og 10 tonn. Þar er gert ráð fyrir því að skipta hópnum í tvennt og gefa þeim kost á meðalaflamarki sem fengið er með þeirri aðferð að þeir aðilar sem hafa undanfarin ár gert það mjög gott eru látnir mynda meðalkvóta handa þeim er lakar hafa staðið sig og þeim sem eru nýhafnir útgerð. Í sárabætur er þessum mönnum gefinn kostur á því að taka mið af eigin reynslu, fá 90% af henni, en þó aldrei meira en 135 tonn. Þá er einnig heimilt að hafa helming línuafila utan kvóta í nóvember, desember, janúar og febrúar. Það er mjög ámælisvert að hvetja smábátasjómenn beinlínis til að róa á þeim árstíma þegar vályndust eru veður og birta af skornum skammti. Þetta þýðir ekkert annað en að þeir aðilar sem best hafa staðið sig eru verst settir eftir á. Á það skal bent að flestir þessara aðila eru í byggðarlögum sem mikið eða alfarið byggja á þessari útgerð. Þá er sú úthlutun sem talað er um mjög hvetjandi til að menn fari að róa einir á báti, þar sem áður voru tveir og jafnvel þrír í áhöfn.

B- og C-liðir frumvarpsins fjalla um báta undir 6 tonnum. Þar er einnig gert ráð fyrir því að skipta hópnum í tvennt, annars vegar þeir sem geta fengið netaveiðileyfi og þeir sem ekki geta fengið þau. Þeir síðarnefndu eru settir í banndagakerfi með svipuðu sniði og verið hefur síðastliðin tvö ár. Þó er talað um að fjölga banndögum um 30% á sama tíma og talað er um að draga 10% úr þorskafla. Þá er talað um að þeir sem stunduðu netaveiðar á árunum 1986 og 1987 geti fengið netaveiðileyfi. Hér er um stórkostlega eignaupptöku hjá fjölda manna sem annaðhvort hafa ekki stundað þennan veiðiskap þessi ár og þeim sem hafa fjárfest í útbúnaði til slíkra veiða en ekki hafið þær. Netaveiðibann á minnstu bátana hefur verið rökstutt með því að af þeim stafi mikil slyshætta og skili lélegu hráefni. Engar skýrslur hafa verið lagðar fram þessu til stuðnings enda ekki hægt, þær sýna þveröfuga útkomu. Þess skal getið að í Grímsey hefur ekki farist maður við fiskveiðar á þessari öld og ætti ekki að þurfa að taka það fram að þar eru einhverjar erfiðustu aðstæður til sjósóknar sem þekkjast.

Um D-lið er fátt eitt að segja. Hann kemur smábátæigendum ekkert á óvart, þeir eru orðnir vanir því hvað telst réttlæti þeim til handa.

E-liður er ekki nánar útfærður þannig að ekki er unnt að fjalla um hann.

Um F-lið er það að segja að hann er tilkominn út af því að ráðuneytið hefur talið fjölgun smábáta keyra úr hófi fram. Þó er aðeins gert ráð fyrir því að færa úreldingarregluna niður að 6 tonnum. Það er þó vitað mál að langmesta fjölgunin hefur átt sér stað fyrir neðan 6 tonn. Sé þessi fjölgun svo mikið vandamál, þá er það síður en svo leyst með þessum hætti og í raun bein hvatning til manna að hefjast handa við smíði minnstu bátanna. Er það í hrópandi ósamræmi við allar umræður um öryggismál sjómanna.

Í öllum stafliðum 10. gr. er vísað til ákvörðunar ráðherra og er greinin ein samfelld heimild honum til handa. Veidum smábáta gæti hann stjórnað að vild og er það í raun það sem farið er fram á með 10. gr. Af ráðherraheimildum hafa trillukarlar afar slæma reynslu undanfarin ár og engin ástæða til að ætla að það mundi taka stakkaskiptum.

Í starfsáætlun núverandi ríkisstjórnar er tekið fram um sjávarútvegsmál að sérstakt tillit skuli tekið til byggðasjónarmiða og athafnafrelsis manna í sjávarútvegi. Sú 10. gr. sem hér er fjallað um gengur í þveröfuga átt. Þegar athafnafrelsi manna er skert með jafnveigamiklum

hætti og hér um ræðir hljóta að þurfa að liggja fyrir því ærnar ástæður. Í upphafi kvótakerfisins var þorsstofninn talinn í mikilli hættu og því nauðsyn á harkalegum aðgerðum. Í skriflegum svörum frá Hafrannsóknastofnun við nokkrum spurningum sem Landssamband smábátaeigenda lagði fyrir stofnunina er það staðfest að þorsstofninn sé ekki í hættu. Í ljósi þess er það undarlegt að vega eigi að þeim þætti útgerðarinnar sem er viðurkennd hagkvæmust. Hagkvæmni hennar sést best á því að 15% íslenskra sjómanna komast bærilega af með sig og sína útgerð með 5–6% heildarafla flat- og botnfisks.

Vonandi taka alþingismenn á þessum málum af þeim skilningi að trillukarlar þurfi ekki nær árvisst að berjast fyrir tilverurétti sínum. Öllum ætti að vera ljóst að því minni höft sem lögð eru á smábátana, því hagstæðara verður það fyrir atvinnu- og lífsafkomu smæstu sjávarþorpanna.

B.
Landssamband smábátaeigenda.
(Reykjavík, 6. des. 1987.)

Við viljum vekja athygli á eftirfarandi:

Í athugasemd um 10. gr. segir: „Þrátt fyrir takmarkanir laga 97/1985 hafa smábátar haldið áfram að auka hlutdeild sína í heildarafla jafnframt því sem þessum bátum fjölgar jafnt og þétt. Er því nauðsynlegt að grípa til annarra aðferða til að halda fjölgun og aflaaugningu hvers flokks báta í skefjum.“

Eftirtaldar aflatölur hafa verið unnar á skrifstofu Landssambands smábátaeigenda. Heimildir eru rit Fiskifélags Íslands, ÚTVEGUR og uppgjafar aflatölur fyrir 1987 frá Fiskifélagi Íslands. Í meðfylgjandi töflu er allur afli mældur í tonnum:

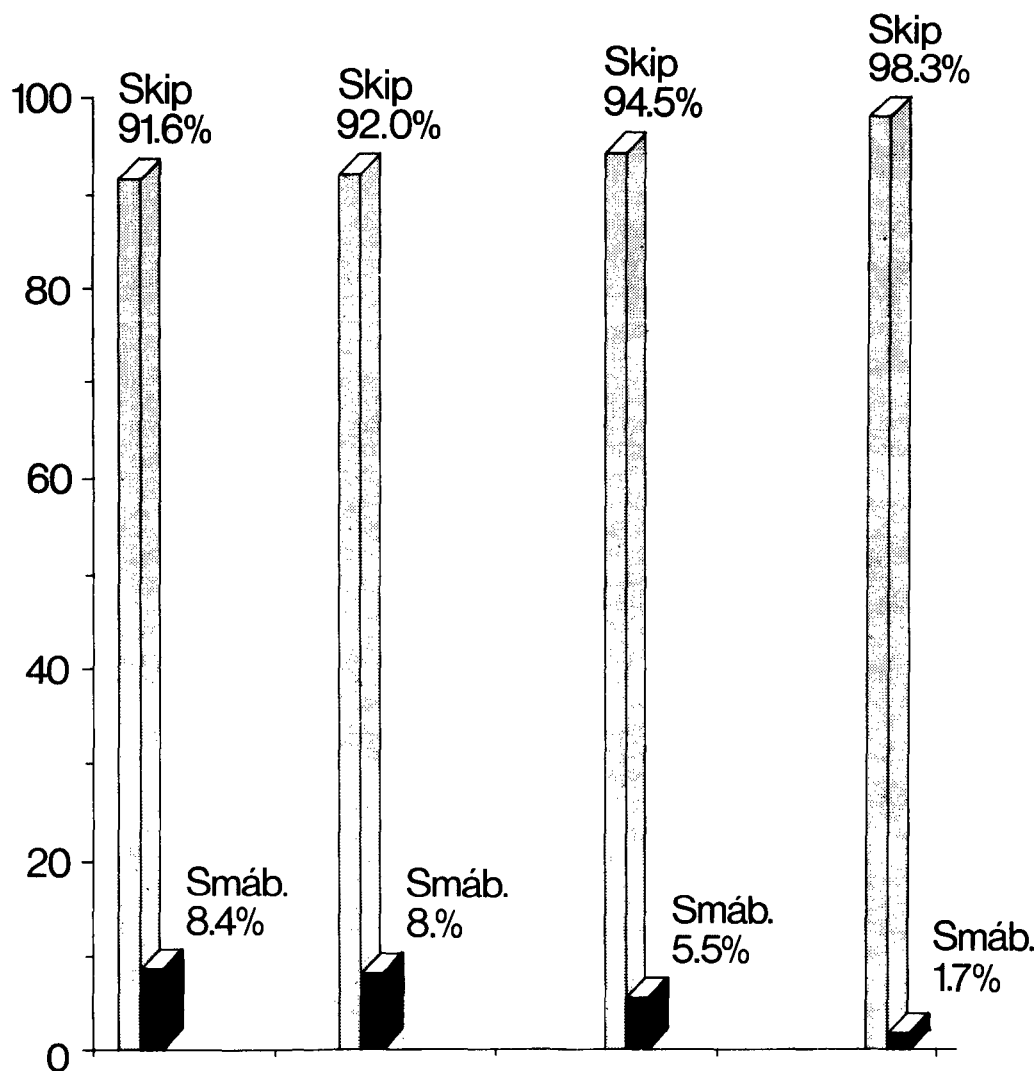
Ártal	Heildar botn- og flatfiskafla	Afli smábáta	Hluti smábáta	Aukning minnkun
1985	585 051	28 085	4.80%	+ 0.93%
1986	632 283	36 648	5.80%	+ 1.00%
1987	677 301	37 410	5.52%	- 0.28%

Milli áráanna 1986 og 1987 eykst botn- og flatfiskafla landsmanna úr 632 283 lestum í um 677 000 lestir. Af þessari aflaaugningu eiga trillurnar um 770 lestir eða 1.70%.

Varðandi aflatölur ársins í ár er stuðst við fyrstu 10 mánuði ársins og þær framreiknaðar til áramóta. Aflaaugningin á botn- og flatfiskaflanum umrædda 10 mánuði varð 7.12% eða úr 544 931 lest í 583 727 lestir. Aflaaugning smábátanna fyrir sama tíma varð 2.08%, úr 33 919 lestum í 34 624 lestir.

Þá ber að taka það fram að áætluð fjölgun smábáta á milli áráanna 1986 og 1987 er um 250 bátar eða um 21%. Þannig að þrátt fyrir fjölgun smábáta eykst ekki hlutdeild þeirra í heildaraflaaugningu á botn- og flatfiski. Enda mála sannast að fjölgun smábátaflotans er yfirgnæfandi í svokölluðum „sunnudagsbátum“ og kemur fiskveiðum afar lítið við.

**HLUTDEILD SMÁBÁTA Í HEILDARAFLA
OG AFLAAUKNINGU BOTN- OG FLATFISKS 1986–1987.**

Í athugasemdum með kvótafrumvarpi hæstvirts sjávarútvegsráðherra segir orðrétt: „Þrátt fyrir takmarkanir laga 97/1985 hafa smábátar haldið áfram að auka hlutdeild sína í heildarafla.“ Með súluriti hér að ofan er sýnt fram á að athugasemd þessi með frumvarpi ráðherra er röng því hlutdeild smábáta í heildarafla hefur minnkað.

Skýringar við súluriti:

1. Súla sýnir skiptingu 365 859 tonna þorskafla 1986 og hlut smábáta.
2. Súla sýnir skiptingu 395 000 tonna þorskafla 1987 og hlut smábáta.
3. Súla sýnir skiptingu 677 300 tonna botn- og flatfiskafla 1987 og hlut smábáta.
4. Súla sýnir 44 717 tonna heildaraflaukningu á botn- flatfiski 1986–1987 og hlut smábáta í henni.

C.
Sjávarútvegsráðuneytið:
Upplýsingar um fjölda og veiðar báta undir 10 brl.
á árunum 1982–1986.
(15. des. 1987.)

	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988
Heildarþorskaflí (þús. tonn)	382.3	293.9	281.5	322.8	365.8	382.0	345.0
Þorskaflí báta undir 10 brl.	13.0	12.6	16.0	22.7	29.1	30.5	
Hlutdeild %	3.4	4.3	5.7	7.0	8.0	8.0	

Stærð (brl.)	1982		1983		1984		1985		1986	
	Fj. báta	Meðal- þorskaflí	Fj. báta	Meðal- þorskaflí	Fj. báta	Meðal- þorskaflí	Fj. báta	Meðal- þorskaflí	Fj. báta	Meðal- þorskaflí
0-6	668	12.1	693	11.6	829	13.0	986	15.0	1041	17.5
6-8	56	35.6	57	32.1	74	28.3	82	35.9	124	37.2
8-10	68	39.5	65	40.7	67	44.3	78	61.8	89	68.7
Samtals	792		815		970		1146		1254	

Heimild: Unnið úr gögnum frá Fiskifélagi Íslands.

D.
Smábátar og fiskibátar utan kvótakerfis 1987.
(Skipaskrá 1. jan. 1987.)

Stærð brl.	Opnir bátar	Dekkbátar	Samtals
1–2	65		65
2–3	509	3	512
3–4	323	8	331
4–5	221	39	260
5–6	245	29	274
6–7	35	19	54
7–8	24	26	50
8–9	8	28	36
9–10	4	15	19
Samtals	1 434	167	1 601

Nýskráðir opnir bátar frá 1. jan. 1987 – 10. sept. 1987.
Fjöldi 109 Meðalstærð 5.35 brl.

Nýskráðir dekkbátar frá 1. jan. 1987 – 10. sept. 1987.
Fjöldi 49 Meðalstærð 7.08 brl.

Samningar um nýsmíði dekkbáta gerðir fyrir 1. júlí 1987.
Fjöldi 55 Stærð 9–10 brl.

Fylgiskjal VI.

Hafrannsóknastofnun:

Haf- og fiskirannsóknir 1988–1992.

1. ÞRÓUNARHORFUR Í SJÁVARÚTVEGI

1.1 Stærð nytjastofna og aflahorfur

Í síðustu langtímaáætlun var ekki talið líklegt að umtalsverð aukning yrði á afla af Íslandsmiðum á næstu árum. Þetta hefur gengið eftir að undanteknum rækjuveiðunum sem hafa aukist mjög á seinustu árum. Flest bendir þó til þess að hámarki sé náð og rækjuafli muni ekki halda áfram að aukast úr þessu. Að því er best verður séð eru allir stærstu nytjastofnar nýttir til hins ýtrasta og vaxtarmöguleikar felast því nær eingöngu í nýtingu tegunda eins og gulllax, spærlings og kolmunna, úthafskarfa, langlúru skrápflúru og tindaskötu auk hryggleysingja svo sem krabba- og skelfisktegunda svo og ígulkerja. Hugsanlegt er að vísu að norska vorgotsildin hefji ætisgöngur á Íslandsmið aftur, en um það er ekki hægt að fullyrða. Enda þótt ólíklegt virðist að framlag þessara tegunda vegi þungt í samanburði við þá stofna sem nú eru burðarásar sjávarútvegsins ætti ekki að gera lítið úr þeim möguleikum sem felast í nýtingu sjódyrastofna sem nú eru lítið sem ekki veiddir. Þar felast áreiðanlega tækifæri til að auka enn fjölbreytni framleiðslunnar.

Ástand nytjastofna á Íslandsmiðum ræðst að meira eða minna leyti af umhverfisaðstæðum á hverjum tíma. Ekki er fullljóst með hvaða hætti en afleiðingarnar birtast í breytingum á ýmsum líffræðilegum eiginleikum stofnanna svo sem nýliðun, vexti og kynþroska. Þá er algengt að umhverfisþættir hafi áhrif á göngur og veiðanleika. Vegna óvissu um breytingar á umhverfisaðstæðum á næstu árum er eðlilegast að gera ráð fyrir að hið sveiflukennda ástand, sem verið hefur á Íslandsmiðum frá 1965 haldist áfram.

Eins og að framan segir er hörð sókn í margar af hinum langlífari tegundum og segja má að sumargotssildin sé nánast eina undantekningin. Sérstaklega á þetta við um þorskind þar sem aflinn er mjög háður sífelldum breytingum í nýliðun. Þessu verður ekki breytt nema dregið verði verulega úr sókn frá því sem nú er. Í annan stað byggjast veiðarnar að umtalsverðum hluta á loðnunni, sem er skammlíf tegund. Því verður, eðli málsins samkvæmt að gera ráð fyrir miklum sveiflum í aflamagni. Aflabrogð munu því væntanlega verða jafn sveiflukennd eins og verið hefur að undanfögnu.

1.2 Stærð veiðiflotans og afköst - stjórn fiskveiða

Eins og margoft hefur komið fram er íslenski fiskiskipaflotinn talinn of stór. Í áliti nefndar þeirrar sem Rannsóknaráð ríkisins skipaði 1985 til þess að fjalla um þróun sjávarútvegsins er áætlað að

fiskiskipafloinn sé um þriðjungi of stór miðað við afrakstursgetu fiskistofnanna og hagkvæmni veiðanna frá sjónarmiði þjóðarheildar. Sívaxandi tækni á sviði fiskleitar- og staðsetningartækja ásamt stærri og afkastameiri veiðarfærum hefur valdið byltingu í veiðihæfni og sóknarmætti skipa. Ekki sér fyrir endann á þessari þróun enn og gera verður ráð fyrir að bilið milli afkastagetu veiðiflotans og afrakstursgetu nytjastofna sem hann getur nýtt eigi enn eftir að vaxa. Enda þótt lengi megi um það deila hver sé heppilegasta stærð fiskiflotans er næsta ljóst að hann er alltof stór. Í framtíðinni mun því þurfa að stjórna veiðum úr flestum nytjastofnum á Íslandsmiðum.

Til þess að unnt sé að áætla afrakstursgetu nytjastofna í sjó og haga sókn í þá eftir því sem við á þarf öfluga og markvissa rannsóknastarfsemi. Á þetta bæði við um nytjastofnana sjálfa og lífsskilyrði þeirra. Stjórnvöld hafa tekið upp kvótakerfi í einhverri mynd fyrir veiðar flestra fisktegunda og virðist það vænlegasti kosturinn í fyrirsjáanlegri framtíð. Nauðsynlegt er þó að endurskoða forsendur og fyrirkomulag kvótakerfisins reglulega.

Að öðru leyti er langsamlega áhrifaríkasta leiðin til þess að bæta og tryggja afkomu sjávarútvegsins sú að fækka veiðiskipum frá því sem nú er og draga þannig úr veiðiálagi. Með því móti yrði tilkostnaður minni og afkoma útgerða jafnari og betri. Þar að auki myndu slíkar aðgerðir gera stjórn fiskveiða margfalt auðveldari og áhrifameiri en nú er mögulegt, ekki síst með tilliti til friðunar ungfisks.

Líklegt er að hér eftir sem hingað til verði leitað nýrra og enn betri aðferða við stjórnun fiskveiða. Mjög erfitt hefur þó reynt að hafa stjórn á framvindunni í þessum efnum ekki síst þar sem byggðasjónarmið og sérhagsmunir eru annars vegar.

1.3 Eldi sjávardýra

Eldi sjávar- og vatnadýra hefur aukist hröðum skrefum á síðastliðnum árum bæði hérlendis og í nágrannalöndunum. Margir sérfræðingar telja að hafin sé ræktunarbylting í vatni og sjó hliðstæð þeirri sem átti sér stað á landi þegar jarðræktin tók við af hjarðbúskap og veiðimennsku. Forsenda þessarar byltingar er öflug rannsókn- og þróunarstarfsemi þar sem virkjuð verður háþrúð þekking á sviði lífvísinda, verkfræði, stjórnunar- og markaðskunnáttu og verkþekking úr hefðbundnum fiskveiðum og landbúnaði.

Meðal nágrannaþjóða hefur Noregur ótvíræða forystu bæði hvað varðar rannsókn- og framleiðslugetu í fiskeldi og framleiddu árið 1986 um 44000 tonn af eldislaxi. Eldi sjávarlífvera er sérstakt áherslusvið í norskri atvinnuáætlun og er miklu fé varið til rannsókna, menntunar og fjárfestingar á þessu sviði. Íslendingar eru mörgum árum á eftir Norðmönnum og nam framleiðsla á eldisfiski einungis 340 tonnum hér á landi árið 1986 þrátt fyrir mikla fjárfestingu í íslensku fiskeldi á allra síðustu árum.

Til skamms tíma hafa rannsóknir varðandi eldi sjávardýra verið í lágmarki. Má nefna sem dæmi að einungis einn starfsmaður Hafrannsóknastofnunar hefur fengist við eldisrannsóknir en á hafrannsóknastofnuninni í Bergen voru unnin um eitt hundrað ársverk við fiskeldisdeild þeirrar stofnunar 1985. Á þessu er þó að verða mikil breyting til batnaðar með tilkomu húsnæðis til tilrauna í eldi sjávardýra á stað við Grindavík, sem gert er ráð fyrir að taka í notkun snemma á árinu 1988. Í menntunarmálum eru Íslendingar einnig langt á eftir Norðmönnum.

Íslendingar standa nú á tímamótum í nýtingu hafsins. Nytjastofnar eru flestir fullnýttir en margt bendir hins vegar til þess að auka megi sjávarafurðir með eldi ýmissa sjávarlífvera, bæði fiska og hryggleysingja. Eins og er vitum við ekki hvaða lífverur og hvaða eldisaðferðir henta best við íslenskar aðstæður og þeirri spurningu verður ekki svarað nema með mikilli rannsókn- og þróunarstarfsemi. Hin síðari ár hefur árlega verið fjárfest fyrir hundruð milljóna króna í fiskeldi á Íslandi. Því er brýnt að efla rannsóknir til að koma í veg fyrir stórfelld mistök við uppbyggingu þessarar nýju atvinnugreinar.

2. STARFSMARKMIÐ HAFRANNSÓKNASTOFNUNAR

2.2 Staða haf- og fiskirannsókna á Íslandi

Af þeim markmiðum sem Alþingi hefur sett Hafrannsóknastofnun, og talin eru hér að ofan, má ljóst vera að haf- og fiskirannsóknir eru taldar gegna mikilvægu hlutverki. Og miðað við mikilvægi sjávarútvegs í íslenskum þjóðarbúskap er þetta ekkert undarlegt. Í hnotskurn er stofnuninni sem sé ætlað að haga starfsemi sinni þannig að ráðleggingar hennar leiði til hámarksafraksturs lífandi auðlinda sjávar í framtíðinni.

Það eru almenn sannindi að árangur af hvers konar rannsóknastarfsemi er mjög háður því hvernig að henni er búið. Á þetta bæði við um menntun, fjölda og aðbúnað starfsmanna svo og fjármagn, tæknibúnað og tækninýjungar hvers konar. Hérlandis er árlega varið til haf- og fiskirannsókna um þessar mundir sem svarar um eða rúmlega hálfu prósentu af verðmæti útfluttra sjávarafurða. Þetta er miklu lægra hlutfall en gerist meðal nágrannaþjóða, sem við miðum okkur gjarnan við, þótt þær séu þó hvergi nærri jafn háðar þessum atvinnuvegi. Núverandi fjárveitingar til haf- og fiskirannsókna nægja ekki til þess að hægt sé að halda uppi þeirri starfsemi sem þjóðfélagið ætlast til og íslenskur sjávarútvegur á skilið. Með tilliti til starfsmarkmiða er Hafrannsóknastofnunin rekin af vanefnum. Það er verðugt umhugsunarefni að miðað við verðmætasköpun sjávarútvegsins þarf í rauninni tiltölulega litlu við að bæta til þess að á Íslandi sé hægt að stunda haf- og fiskirannsóknir af myndarskap.

2.5 Verkefnaval Hafrannsóknastofnunarinnar

2.5.1 Almenn

Á hverjum tíma miðast val verkefna að sjálfsögðu við það að fullnægja þeim markmiðum sem stofnuninni eru sett. Fjármagn hefur þó ævinlega verið takmarkandi þáttur og stofnunin orðið að sníða sér stakk eftir vexti. Á síðari árum hefur áhersla verið lögð á að sinna verkefnum sem tengjast veiðiráðgjöf beint eða óbeint og mun svo verða framvegis. Hér er um að ræða stofnmælingar, nýliðunarrannsóknir, veiðitilraunir og rannsóknir á umhverfisaðstæðum. Í framtíðinni verður, eins og síðar mun að vikið, að gera ráð fyrir stóru aukinni starfsemi, einkum á sviði umhverfisrannsókna og að því er varðar hin ýmsu vistkerfi íslenska hafsvæðisins svo og eldi sjávarlífvera.

2.5.2 Stærð og afrakstursgeta nytjastofna

Á síðari árum hefur starfsemin beinst mjög að því að þróa aðferðir til þess að meta stærð og afrakstursgetu nytjastofnanna. Hér er bæði um að ræða aðferðir sem byggjast á aldursgreiningu afla og nota má við langlífari tegundir og stofnmælingar sem eru óháðar veiðum. Stærð síldar- og loðnustofnanna er nú t.d. mæld með svokallaðri bergmálsaðferð og ráðgjöf um nýtingu þeirra er nær alfarið byggð á þessum mælingum. Nýliðunarrannsóknir á aldursflokkum 0-3 ára hafa verið stundaðar á ýmsum nytjastofnum um allmörg ár og stofnmæling botnlægra fisktegunda á Íslandsmiðum hefur verið gerð árlega á 5 togurum frá 1985. Þá eru tillögur um aflamark af humri, hörpudiski og rækju að miklu leyti gerðar í samræmi við niðurstöður stofnmælinga.

Ofangreindum rannsóknum verður að halda áfram í fyrirsjáanlegri framtíð ef stofnunin á að geta gegnt hlutverki sínu varðandi nýtingu dýrastofna í hafinu við landið. Leitast verður við að bæta enn þær aðferðir sem nú er beitt til að meta stærð hinna ýmsu nytjastofna. Nefna má mælingar á endurvarpsstuðlum og áhrifum mismunandi atferlis þeirra tegunda sem mældar eru með bergmálsaðferð á niðurstöður um stofnstærð, frekari þróun og endurbætur varðandi framkvæmd og úrvinnslu stofnmælinga með botnvörpu og öðrum veiðarfærum sem notuð eru við botnlægar tegundir svo og rannsóknir á viðbrögðum fisktegunda við þeim, m.a. með myndatöku neðansjávar. Þá eru nákvæmar veiðiskýrslur mikilvæg grunnöggn við mat á stærð og afrakstursgetu fiskstofna og enn eru aflaskýrslur ófullnægjandi þrátt fyrir góðan vilja og lipurð margra fiskimanna. Brýnt er að úr þessu verði bætt og unnið er að því.

2.5.3 Vannýttar tegundir

Á næstu árum er gert ráð fyrir að sinna rannsóknum á ýmsum tegundum á grunnslóð sem nú eru lítið eða ekki nýttar. Þetta eru einkum krabbadýr og skeldýr ýmis konar auk kolategunda sem nýlega er

farið að veiða. Þá má einnig nefna gulllax, langhala og djúpkarfa, sem finnast á djúpslóð hér sunnan- og vestanlands og margir binda vonir við. Eins og fram hefur komið er ekki talið að hugsanlegur afrakstur þessara tegunda muni veða þungt í heild, en hann gæti þó orðið sjávarútveginum umtalsverð búbót.

2.5.7 Vistkerfi og afrakstursgeta Íslandsmiða

Um nokkurra ára skeið hafa Hafrannsóknastofnun, Háskóli Íslands og fleiri aðilar unnið að því að þróa líkan af innbyrðis fæðutengslum ýmissa dýrategunda á íslenska hafsvæðinu í því skyni að meta afrakstursgetu nytjastofna. Þetta er mjög áhugavert verkefni sem verður áfram á verkefnaskrá. Aðstöðu til tilrauna varðandi meltingar- og vaxtarhraða, t.d. miðað við tiltekinn sjávarhita og fæðuframboð, verður væntanlega komið upp í hinu nýja eldihúsi, en tilraunir af því tagi eru nauðsynlegur liður í þeirri viðleitni að öðlast fyllri skilning á innbyrðis áhrifum dýrastofna með sérstöku tilliti til fiskveiða.

Þegar gerðar hafa verið áætlanir um afrakstur nytjastofna hefur hingað til aðallega verið byggt á beinum eða óbeinum mælingum á stofnstærð, upplýsingum um nýliðun og meðalvaxtarferlum viðkomandi tegunda. Með vaxandi þekkingu hefur komið sífellt betur í ljós hversu nán og flókin tengsl eru milli nýliðunar og afrakstursgetu nytjastofnanna á hverjum tíma annars vegar og breytinga á svifdýra- og plöntusamfélögum hafsins svo og ástandi sjávar hins vegar. Enda þótt mikið verk hafi þegar verið unnið varðandi einstaka þætti vistkerfisins er mikilvægt að hefja sem fyrst samhliða rannsóknir á ofangreindum þáttum með það fyrir augum að tengja betur en nú er hægt, upplýsingar um neðstu hlekki fæðukeðjunnar, ólífæna umhverfisþætti og fiskifræðileg gögn. Hér er raunar um að ræða nánari útfærslu á likani af vistkerfum íslenskra hafsvæða og afrakstursgetu þeirra sem þegar er hafin vinna við og greint er frá í fyrri málsgrein. Þetta mun einkum kalla á mjög aukna starfsemi á sviðum plöntu- og dýrasvifrannsóknna.

2.5.9 Myndun og nýting lifrænna efna

Margir telja að sívaxandi styrkur koltvísýrings í andrúmslofti muni leiða til loftslagsbreytinga á jörðinni. Hafrannsóknastofnun hefur átt samvinnu við erlendar stofnanir um rannsóknir á flutningi koltvísýrings milli lofts og sjávar. Koltvísýringur er, ásamt öðrum ólífænum næringarefnum, í aðalhlutverki við myndun lifrænna efna í yfirborðslögum sjávar. Líklegt er að samstarf við erlendar stofnanir aukist um rannsóknir á þeim atburðum sem eiga sér stað í hafinu og stýra myndun og nýtingu lifrænna efna.

2.5.10 Jarðfræði hafsbotnsins

Áformað er að rannsóknir, sem lúta að nýtingu og jarðfræði hafsbotnsins, fari vaxandi. Starfsemi þessi hefur á undanförunum árum beinst að ýmsum þjónustuverkefnum, svo sem byggingarefnaleit og verkefnum tengdum mannvirkjagerð í og við sjó. Auk þess hafa verið gerðar ýmsar grundvallarrannsóknir í fjörðum og flóum svo og úti á landgrunninu. Við þessar rannsóknir hefur stofnunin átt gott samstarf við erlenda vísindamenn og er fyrirhugað framhald á því.

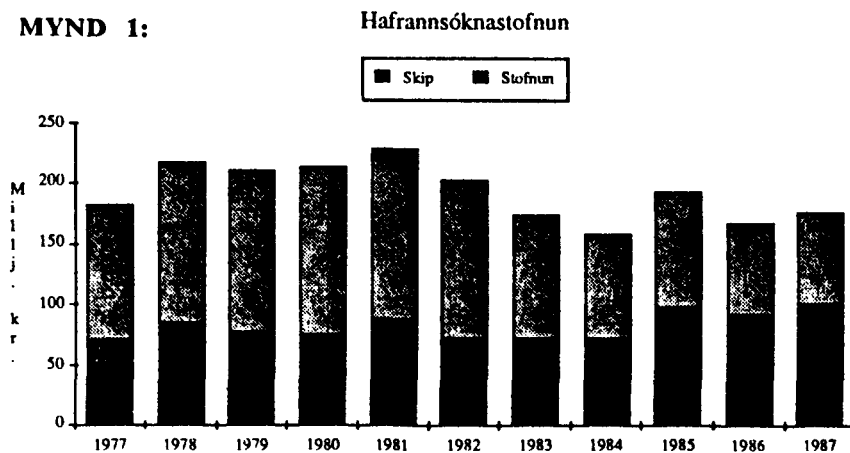
Áhersla verður lögð á það á næstu árum að auka þekkingu á sögu og jarðlagaskipan í íslenskum fjörðum og flóum. Í því skyni verður m.a. beitt seismiskum endurvarpsmælingum og sýnatöku, setkjarnar rannsakadir og aldursgreindir út frá steingervingum. Auk þessa verður leitast við að fá yfirlit yfir ytri og innri gerð íslenska landgrunnsins með seismiskum mælingum víðs vegar við landið. Þær upplýsingar yrðu síðan notaðar við skipulagningu frekari rannsókna.

2.6 Mannaflí og aðstaða - forgangsroðun

2.6.5 Fjármögnun

Eins og sýnt er á 1. mynd hafa fjárframlög til haf- og fiskirannsókna ekki aukist að raungildi seinustu 10 árin. Á föstu verðlagi ársins 1986 hefur verðmæti útfluttra sjávarafurða á hinn bóginn meira en tvöfaldast á ofangreindu tímabili.

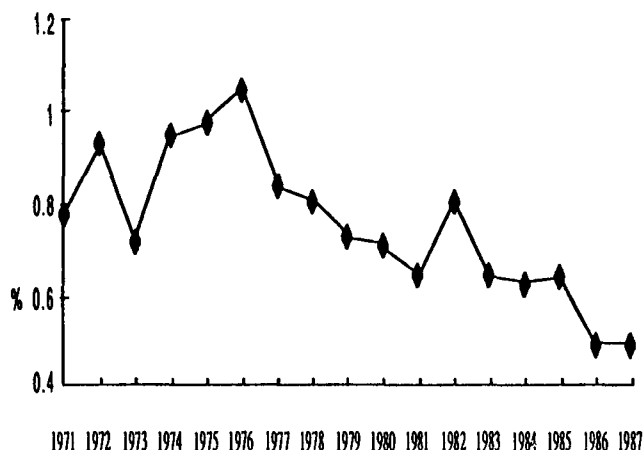
MYND 1:

Mynd 2 sýnir fjármagn til haf- og fiskirannsókna sem prósentuhlutfall af verðmæti útfluttra sjávarafurða á verðlagi hvers árs á tímabilinu 1971-1987, þ.e. eftir að stofnunin fór að gera út 3-4 rannsóknaskip.

MYND 2:

Hafrannsóknastofnun
Hlutfall heildarveltu af útflutningsverðmæti

Eins og sjá má hefur hlutfallið lækkað mikið á tímabilinu eða úr um 0.9% ef miðað er við meðaltal árunna 1971-1977 í um 0.5% síðustu tvö árin. Að miðað sé við að verja ákveðnu hlutfalli af útflutningstekjum atvinnuvegarins er í sjálfu sé ekki keppikefli. Hins vegar er alveg ljóst að á seinustu árum hefur þjóðfélagið ekki varið fé til haf- og fiskirannsóknna í neinu samræmi við stóru auknar tekjur af sjávarfangi, þrátt fyrir það að á sama tíma hafi verið gerðar sívaxandi kröfur til rannsóknna og ráðgjafar varðandi nýtingu sifellt fleiri dýrastofna. Við svo búið má ekki standa því eins og þegar hefur komið fram má næsta lítið út af bera til þess að Hafrannsóknastofnunin valdi ekki lengur grundvallarhlutverkum sínum hvað þá meiru. Það er raunar fyrst og fremst bættri úrvinnslutækni og miklu vinnuframlagi starfsmanna að þakka að tekist hefur að halda nokkurn veginn í horfinu enn þá.

Til þess að rannsóknastarfsemin geti þróast með eðlilegum hætti og uppfyllt þær kröfur sem til hennar verður að gera og þjóðfélagið setur þarf aukið fjármagn. Í samræmi við þær starfsáætlanir sem að framan greinir, og með hliðsjón af brýnni nauðsyn þess að skipakostur Hafrannsóknastofnunar verði endurnýjaður á næstu 5-10 árum, er fyrirsjáanlegt að auka þarf árlegt fjármagn til haf- og fiskirannsóknna um a.m.k. 50% frá því sem nú er. Verði það ekki gert mun starfseminni sniðinn of þröngur stakkur þegar til lengri tíma er lítið, til þess að vænta megi viðunandi úrlausna þeirra verkefna sem Hafrannsóknastofnunin glímir við.

Hingað til hafa íslenskar haf- og fiskirannsóknir svo til alfarið verið fjármagnaðar með ríkisframlögum. Á síðari árum hefur orðið mikil umræða um vaxandi þátt atvinnufyrirtækja í fjármögnun hvers konar rannsóknastarfsemi og er það vel. Ef frá eru taldar rannsóknir og ráðgjöf varðandi eldismál, þróun veiðarfæra og tæknibúnaðar, mannvirkjagerð og hugsanlega leit að nýjum fiskimiðum er á hinn bóginn erfitt að koma auga á fyrirtæki sem væru líklegir viðskiptavinir Hafrannsóknastofnunar. Starfsemi stofnunarinnar er og verður fyrst og fremst miðuð við þarfir sjávarútvegsins í heild. Það er þess vegna nauðsynlegt að samtök hans styðji rannsóknastarfsemina með beinum fjárframlögum. Sennilega yrði þetta best gert með því að sjávarútvegurinn stofnaði öflugan sjóð sem samtök hans stjórnðu. Með því móti gætu þau stutt eða kostað að meira eða minna leyti þau verkefni hafrannsókna sem sjávarútvegurinn teldi nauðsynleg og áhugaverð. Að öðru leyti er líklegt að fjárveitingar samkvæmt fjárlögum verði í náninni framtíð helstu tekjustofnar Hafrannsóknastofnunar.

Fylgiskjal VII.

Fiskveiðistefna Alþýðubandalagsins. (Samþykkt á fundi miðstjórnar 5. des. 1987.)

1. Sjávarauðlindir eru sameign þjóðarinnar.

Fiskistofnarnir og aðrar sjávarauðlindir eru ævarandi sameign allra Íslendinga. Grundvallaratriði fiskveiðistjórnunar verður að vera hinn sameiginlegi eignarréttur þjóðarinnar á auðlindum hafsins.

2. Skipuleg stjórnun veiða.

Sótt verði í fiskistofnana á skipulegan hátt í samræmi við sérfræðilegt mat á stærð þeirra og undir eftirliti óháðrar stofnunar. Markmið veiðistjórnunar verði:

- a. að auka gæði afla og afurða,
- b. að hámarksafrakstur fái stað við ákveðin tímabil,
- c. að ofveiði eigi sér aldrei stað.

3. Byggðakvóti í stað rígbindingar við skip.

Það eru öðrum fremur sjómenn og fiskvinnslufólk sem skapa verðmæti úr fiskistofnunum við landið. Því skulu sameiginlegir hagsmunir sjómanna og fiskvinnslufólks hafðir í fyrirrúmi við stjórnun fiskveiða. Óháð reglum um hvernig heildaraflamagn landsmanna verður ákvarðað eða hvernig heildarsókn fiskiskipa verður takmörkuð verði veiðiheimildum úthlutað til byggðarlaga. Við ákvörðun aflamagns sérhvers byggðarlags verði tekið mið af veiðum skipa í viðkomandi byggðarlagi.

Í stað þess að binda kvóta alfarið við skip eins og gert hefur verið á undanförunum árum verði nú tekið upp nýtt kerfi þar sem veiðiheimildum á bolfiski verði skipt í tvo flokka:

Í fyrsta lagi skal $\frac{2}{3}$ hlutum veiðiheimildanna úthlutað til byggðarlaga og skal fjórðungur þessa nýja byggðakvóta reiknaður út frá úthlutuðu afla- og sóknarmarki skipa í byggðarlögunum eins og sú úthlutun var að meðaltali árin 1984–1986 og $\frac{3}{4}$ hlutar reiknaðir frá úthlutuðu afla- og sóknarmarki skipa í byggðarlögum í árslok 1987.

Í öðru lagi skal $\frac{1}{3}$ hluta veiðiheimilda úthlutað til útgerðar á skip og skal sá hluti reiknaður með sama hætti og ákveðið var í reglugerð fyrir árið 1987.

Eftir að byggðakvóti hefur verið reiknaður út skal honum deilt á milli þeirra skipa sem fá kvóta úthlutað í viðkomandi byggðarlagi í hlutfalli við veiðiheimildir þeirra.

Við sölu skipa úr byggðarlaginu fylgir þeim einungis sá hluti af aflakvóta sem úthlutað var til útgerðar, ekki sá hluti sem fór til byggðarlagsins. Þeim hluta aflakvótans sem eftir verður í byggðarlaginu verði ráðstafað á nýjan leik í samræmi við ákveðnar reglur.

Með því að binda veiðiheimildir að verulegu leyti við byggðarlög er verið að tryggja hag starfsfólks í fiskiðnaði, fiskvinnslustöðva og allra íbúa þeirra byggðarlaga sem byggja afkomu sína á öruggri og skipulagðri nýtingu sjávaraflla. Óeðlilegt verð á fiskiskipum og brask í tengslum við skipa- og kvótasölu ætti að mestu að hverfa úr sögunni. Einnig er leitast við með útreikningsaðferð á byggðakvótanum að koma nokkuð til móts við þau byggðarlög sem tapað hafa mestum aflakvóta á undanförunum árum.

4. Opið og sveigjanlegt kerfi í stað hinnar lokuðu miðstýringar.

Nauðsynlegt er að skipulag fiskveiðistjórnunar hafi til að bera hæfilegan sveigjanleika til að það loki ekki á nýjungar og eðlilegar breytingar í útgerð og fiskvinnslu. Nýir rekstraraðilar verða að geta haslað sér völl við útgerð og fiskvinnslu. Það er hættulegt að rígbinda kerfið við þá sem gerðu út skip fyrir hálfum áratug.

Jafnframt þarf kerfið að taka mið af breyttum aðstæðum í hinum ýmsu byggðarlögum og búa yfir getu til að leiðrétta hlut þeirra byggðarlaga sem sérstaklega eiga undir högg að sækja í atvinnumálum.

Einnig er nauðsynlegt að opna á næstu árum fyrir tilraunir með nýjar aðferðir til að ákveða veiðiheimildir og stýra sókninni í fiskstofnana.

Endurskoðunin og nýsköpunin þarf að vera byggð inn í kerfið, en á undanförunum árum hefur allt verið læst í fastar og óbreytanlegar skorður.

Til að tryggja nauðsynlegan sveigjanleika og opnun kerfisins verði undirbúið að heimila í framtíðinni úthlutun á allt að 10% heildaraflans í því skyni:

- að tryggja aðgang nýrra rekstraradila,
- að leiðrétta hag einstakra byggðarlaga,
- að gera tilraunir með nýjar stjórnunaraðferðir.

5. Veiðar smábáta.

Veiðiheimildir smábáta verði með svipuðu sniði og verið hefur. Jafnframt verði fjölgun smábáta stöðvuð.

6. Útflutningsgjald í þágu rannsóknarstarfsemi.

Ákveðið verði útflutningsgjald á fisk sem fluttur er út óunninn og komi það að einhverju eða öllu leyti í stað þeirra skerðingarákvæða sem í gildi hafa verið. Útflutningsgjaldið verði ákvarðað með hliðsjón af tollastefnu Evrópubandalagsins og annarra viðskiptalanda og verði því ráðstafað til rannsókna og þróunarstarfsemi á vegum Rannsóknastofnunar og fyrirtækja og samtaka innan sjávarútvegsins.

7. Veiðar á einstökum fiskistofnum.

Stefnt verði að því að innan fárra ára verði hægt að veiða 400–450 þúsund tonn af þorski á ári. Fiskifræðingar telja að með réttri sókn í þorskstofninn á næstu árum sé slík veiði raunhæf miðað við jafna veiði og að ekki verði sótt um of í ungfisk.

Veiði *ýsu, karfa, ufsa og grálúðu* verði stjórnað í tengslum við veiðistjórn á þorski.

Skipulag veiða á *síld og loðnu* verði áfram með svipuðu sniði og á undanförunum árum. Lögð verði áhersla á markaðsleit og stórauðna kynningu á síldarafurðum til að tryggja að sem stærstur hluti aflans úr vaxandi síldarstofni verði nýttur í góðar og verðmiklar manneldisvörur.

Rækjumíð og skelfiskmíð innan fjarða og flóa verði nytjuð af íbúum viðkomandi strandsvæða.

Aukin verði veiði á ýmsum sjávardýrum og fiskum sem lítið hafa verið nýtt til þessa.

8. Kjör og starfsaðstaða fiskvinnslufólks og sjómanna.

Launakjör fiskvinnslufólks verði jafnan með þeim betri í þjóðfélaginu og leiðrétt verði þegar í stað það misrétti og ranglæti sem skapast hefur í launamálum fiskvinnslufólks í samanburði við fólk í öðrum starfsgreinum.

Starfsaðstaða fiskvinnslufólks og sjómanna verði til jafns við aðrar stéttir.

9. Aukin gæði afla og afurða.

Til að tryggja aukin gæði sjávarafla og fiskafurða verði komið á nýrri skipan sem feli í sér:

- að allur fiskur sé settur í kassa og kór um borð í veiðiskipum,
- að sem stærstur hluti af afla verði slægður um borð í veiðiskipum,
- að allur afli verði nýttur: lifur, hrogn o.fl.,
- að fiskmóttökur séu kældar,
- að umhverfi og ytra útlit fiskvinnslustöðva þoli samanburð við útlit og umhverfi banka, verslana og mjólkurvinnslustöðva,
- að vinnuaðstaða fiskvinnslufólks samræmist matvælaframleiðslu í besta gæðaflokki.

10. Eðlileg byggðapróun.

Til að tryggja búsetu um allt land og eðlilega byggðapróun verði þess gætt við stjórnun fiskveiða:

- að hvert svæði njóti aðstöðu vegna nálægðar við fiskimið,
- að núverandi útgerð og fiskvinnslu verði tryggður réttur á heimaslóð.